==
Language in India www.languageinindia.com ISSN 1930-2940 Vol. 18:3 March 2018
India's Higher Education Authority UGC Approved List of Journals Serial Number 49042
==

The Philosophy behind *Annamayya's Visishtaadvaita:* Historical and Theoretical Backgrounds

Dr. Pammi Pavan Kumar, Associate Professor
Ms. Harita Bhatlapenumurthy, Ph.D. Research Scholar
==

Abstract

In this paper, we discuss the historical and the theoretical backgrounds of *Visishtaadvaita*, the Vedanta school, which is the underlying philosophy behind ***Annamayya's Sankeertanas*****.**

In the first section, we discuss the ***Visishtaadvaita*** from historical perspective. In the process, we touch upon several schools of thoughts, religions that existed before *Visishtaadvaita*, namely, the *Vedic* religion, *Buddhism, Jainism, Shaivism, Vaishnavism,* and *Advaita*. We also discuss how each of these had to pave way for its successor, and finally the need for *Visishtaadvaita*.

In the second section, we discuss the movement, ***Bhakti*** the rise of ***Azhvars***, who were the great propagators of *Visishtaadvaita*, and the *aachaaryas*, who were the proponents of *Visishtaadvaita*.

Issues discussed in this paper are helpful to understand ***Annamayya*'s *Sankeertanas*** in a better way as they embrace exude the philosophy of *Visishtaadvaita* throughout.

Dr. Pammi Pavan Kumar, Associate Professor
pavankpammi@gmail.com

Ms. Harita Bhatlapenumurthy, Ph.D. Research Scholar
harita256@gmail.com

Department of Telugu
University of Hyderabad
Hyderabad – 500046
Telangana State, India

Language in India www.languageinindia.com ISSN 1930-2940 Vol. 18:03 March, 2018
UGC Approved List of Journals Serial Number 49042

అన్నమయ్య విశిష్టాద్వైతం: చారిత్రక, సైద్ధాంతిక నేపథ్యాలు

annamayya viśiṣṭādvaitaṁ: cāritraka, said'dhāntika nēpathyālu

Dr. Pammi Pavan Kumar, Associate Professor,
pavankpammi@gmail.com
Ms. Harita Bhatlapenumurthy, Ph. D. Research Scholar
harita256@gmail.com
Department of Telugu, University of Hyderabad, Hyderabad – 500046, TS. India

సంక్షిప్తి:

అన్నమయ్య భక్తికి మూలకందమైన విశిష్టాద్వైతం అవతరించడానికిగల చారిత్రక, సైద్ధాంతిక భూమికలు ఈ పత్రంలో చర్చించబడ్డాయి.

చారిత్రక నేపథ్యంలో భాగంగా– మొదటగా, వైదిక మతంలోవచ్చిన క్రమపరిణామాన్ని విపులీకరించడం జరిగింది. వేదంలోని 'సంహిత' యజ్ఞయాగాది కర్మవిధులలో పఠించవలసిన మంత్రాలను గురించి వివరిస్తుంది. 'బ్రాహ్మణం' ఆ మంత్రభాగాల ప్రశస్తిని వివరిస్తుంది. 'ఆరణ్యకం' కర్మవిధికి బదులుగా చేయవలసిన ధ్యానం గురించి వివరిస్తే, వేదాంతాలైన ఉపనిషత్తులు బ్రహ్మవిద్యను గురించి బోధిస్తాయి. ఇలా వైదిక మతంలోనే 'కర్మ మార్గం' నుంచి 'జ్ఞాన మార్గం' వైపుకు మళ్ళే క్రమం వేల సంవత్సరాలక్రితమే ఏర్పడిఉండడం మనం గమనించవచ్చు. ఆ తరువాత వచ్చిన బౌద్ధం, అద్వైతం వంటి మతాలలో జ్ఞాన మార్గ వికాస సంబంధ విశేషాలను గ్రహించవచ్చు.

కర్మ మార్గం కంటే జ్ఞాన మార్గం, జ్ఞాన మార్గం కంటే భక్తి మార్గం ఆయా కాలలోని ప్రజలను ఎక్కువగా ఆకర్షించాయి. అటు యజ్ఞయాగాది కర్మవిధులలో భాగం కాలేక, ఇటు అద్వైతాది మతాలలోని సంక్లిష్టతను కానీ, బౌద్ధ, జైనాది మతాలలోని సన్యాస జీవితాన్ని ఆహ్వానించలేని సామాన్యుడికి 'భక్తి మార్గం' సేదదీరే మార్గాన్ని చూపించింది. సర్వమానవ సమానత్వం, స్వార్థరాహిత్యం, సంఘ సంస్కరణ... మొదలైన విలువలకు భక్తి మార్గం చోటు కల్పించింది. అటువంటి భక్తి మార్గంలో పయనించి విశిష్టాద్వైతానికి పునాదులు వేసిన ఆళ్వారులను, ఆచార్యులను గురించికూడా ఈ పత్రంలో చర్చించడం జరిగింది.

ఈ విశిష్టాద్వైత మత తత్త్వాన్ని అనుసరించి అన్నమయ్య సామాన్యులకు సైతం అర్థమయ్యే గేయ ప్రక్రియలో "బ్రహ్మమొక్కటే పరబ్రహ్మమొక్కటె.. కందువగు హీనాధికములిందు లేవు అందరికి శ్రీహరే అంతరాత్మ" (2–385) అంటూ సర్వ మానవ సమాన భావాలను తన గేయాలలో ప్రకటించాడు. "ఎక్కువకులజుఁడైన హీనకులజుఁడైన

నిక్కమెరిఁగిన మహానిత్యుఁడే ఘనుఁడు" (1-318) అని అన్నమయ్య చాటగలగడానికి అతనికి ఊతమిచ్చినది 'విశిష్టాద్వైత తత్త్వమే'.

౦. పరిచయం

సమాజ, సాహిత్యాలు అవిభాజ్యాలు. ఒక విధమైన సాహిత్యం ఒకానొక కాలంలోనే ఆవిర్భవించటానికి ఒక చారిత్రక నేపథ్యం ఉండి తీరుతుంది. ముఖ్యంగా, తెలుగు సాహిత్యం-మతం అన్నవిరెండూ విడదీయలేని సంబంధంకలిగి వికసించడం కనిపిస్తుంది. "ఆంధ్ర వాఙ్మయ వీధులలో బాహాటముగా జరిగిన సాహిత్య వ్యాపార మంతయు మతమను కాసుతోనే చెలామణి అగుచు వచ్చినది" అన్న వేటూరి ఆనందమూర్తిగారి మాటలు (వైష్ణవాంధ్ర వాఙ్మయము:1986:5, 6) అక్షర సత్యాలు.

తెలుగు సాహిత్యం– వైదిక మత పునరుద్ధరణ ధ్యేయంగా మహాభారత ఆంధ్రీకరణతో మొదలయింది. అనంతర శతాబ్దాలలో వచ్చిన సాహిత్యంలో సింహభాగం మతసంబంధమైనదే! అన్నమయ్య వెలువరించిన అనంతమైన సాహిత్య సంపదకుకూడా వెన్నుదన్ను– మతమే! అయితే, అది విశిష్టాద్వైత మతంగా పరిణమించడం ఒక గుణాత్మకమైన మలుపు. విశిష్టాద్వైత తత్త్వానికి అనుగుణంగానే అన్నమయ్య ప్రజల భాషలో, ప్రజాహితమైన గేయ ప్రక్రియలో సాహిత్యాన్ని సృజించాడు. అన్నమయ్య కీర్తనలను అర్థం చేసుకోవడానికి 'శ్రీవైష్ణవం' అనబడే 'విశిష్టాద్వైత మతాన్ని' దాని తత్త్వాన్ని అర్థం చేసుకోవడం ఎంతో అవసరం. కనుక, అన్నమయ్య భక్తి తత్త్వమైన విశిష్టాద్వైతాన్ని అర్థం చేసుకునే క్రమంలో– విశిష్టాద్వైతంయొక్క చారిత్రక, సైద్ధాంతిక నేపథ్యాలను ఈ పత్రంలో విపులీకరించే ప్రయత్నం చేయబడింది.

"తెలుగు సాహిత్యాన్నే కాదు, ఏ భారతీయ భాషా సాహిత్యాన్నైనా చారిత్రక దృష్టితో అధ్యయనం చేయాలంటే భారత ఉపఖండం మొత్తం చరిత్రను భూమికగా తీసుకోవలసి ఉంటుంది" అన్న కె. కె. రంగనాథాచార్యులుగారి మాటలు ఇక్కడ గమనింపదగినవి. (తెలుగు సాహిత్యంలో మరో చూపు:1981: ix) కనుక, విశిష్టాద్వైత మతావిర్భావానికి దారి తీసిన పరిస్థితులను గురించి తెలుసుకోవాలంటే భారతదేశంలోని ప్రాచీన మతాలు, వాటితో ముడిపడి ఉన్న సామాజిక పరిస్థితుల గురించిన స్థూల అవగాహన ఏర్పరచుకోవలసి ఉంటుంది.

1. చారిత్రక నేపథ్యం

భారతదేశంలో విశిష్టాద్వైతానికి ముందు ఉన్న మతాలు ప్రధానంగా:

1.1. వైదిక మతం

భారతదేశంలో తొలి మతం– వైదిక మతంగా పేర్కొనే సనాతనధర్మం. భారతీయ మతభావనలకు మూలాలన్నీ వేద కాలంనుంచీ వికసిస్తూ వచ్చాయి. ఋక్, యజుర్, సామ, అధర్వణ అన నాలుగు వేదాలలోని ఒక్కొక్క

వేదం, నాలుగు విభాగాలుగా చేయబడింది. అవి– (1) సంహిత (2) బ్రాహ్మణం (3) ఆరణ్యకం (4) ఉపనిషత్తులు. వీటిలో– మొదటి రెండూ కర్మ కాండకు చెందినవి. తరువాతి రెండూ జ్ఞాన సంబంధమైనవి.

'సంహిత' మంత్రాలను, స్తోత్రాలను కలిగి ఉంటుంది. దాని తరువాయి ఉండే 'బ్రాహ్మణం' ఆ మంత్ర భాగాన్ని, యజ్ఞయాగాదుల ప్రశస్తిని, వాటిని ఆచరించే విధానాన్ని వివరిస్తుంది. కర్మ విధులయిన యజ్ఞయాగాదులకి, జ్ఞాన విధులయిన ఉపనిషత్తులకు మధ్య వారధి లాంటిది ఆరణ్యకం. అది యజ్ఞయాగాదుల, వైదిక కర్మల వెనుక ఆంతర్యాన్ని వివరిస్తుంది. అలాగే, కర్మకు బదులుగా చేయగలిగిన ధ్యాన విధిని విపులీకరిస్తుంది. ఉపనిషత్తులలో అందించే జ్ఞానాన్ని ఆకళింపు చేసుకోవడానికి కావలసిన సన్నద్ధతను అందించేది– ఆరణ్యకం.

ఉపనిషత్తులు పూర్తిగా జ్ఞాన సంబంధులు. ఆరణ్యకాల తరువాతా, వేదాల చివరనా ఉంటాయి కనుక, వీటిని వేదాంతాలనికూడా అంటారు. మోక్ష చింతన, ఆత్మానాత్మ వివేకం ఇందులో ప్రధానాంశాలు. కర్మకాండలద్వారా సముపార్జించిన పుణ్యమైనా, స్వర్గప్రాప్తి అయినా అనుభవించిన తరువాత, మనిషి మళ్ళీ పూర్వస్థితికి చేరుకుంటాడు. కనుక, జననమరణ చక్రాన్ని ఛేదించి, పునరావృత్తి రహిత శాశ్వతమైన స్థితిని, మోక్ష మార్గాన్ని చేరుకునే దిశగా ఉపనిషత్తులు జ్ఞానబోధ చేస్తాయి.

కర్మ కాండలలో కనిపించే 'బలులు', వైదిక మతంలోని 'కులభేదాలు'... మొదలైనవి జిజ్ఞాసువులను ఆలోచింపజేసాయి. ఫలితాలుగా బౌద్ధ, జైన మతాలు ఆవిర్భవించాయి.

1.2 బౌద్ధం

క్రీస్తుపూర్వం ఆరో శతాబ్దం– భారతదేశంలో మతపరంగా, తత్త్వ చింతన పరంగా పెనుమార్పులు చోటు చేసుకొన్న కాలం. మొదట– ప్రజలు– సంచార జవనం సాగిస్తున్నదశలో– వైదిక సంస్కృతి ఉత్తర భారతదేశమంతా విస్తరించింది. కాని, సంచార జీవనం నుండి ప్రజలు వ్యవసాయ ఆదారిత సమాజాలుగా మారి, గ్రామాలు, పెద్ద ఊర్లు, ఆ పై నగరాలను వృద్ధి చేసుకొన్నాక, కొన్ని వర్గాల ప్రజలకి వైదిక సంస్కృతి సంతృప్తిని ఇవ్వలేకపోయింది. ఈ అసంతృప్తి క్రమంగా బౌద్ధ, జైన... మొదలైన మతాలు, వాటిలోని ఉపశాఖల వ్యాప్తికి దారి తీసింది.

శాక్యవంశ యువరాజు సిద్ధార్థుడు. అతడు రాజ్యభోగాన్ని విడిచిపెట్టి సత్యాన్వేషణ కోసం మొదట సాంఖ్య, యోగ మార్గాలను అవలంబించాడు. ధ్యానంద్వారా జ్ఞానం పొంది బుద్ధుడయ్యాడు. తాను ఆర్జించిన జ్ఞానాన్ని ప్రజలకు పంచడం ప్రారంభించాడు. బుద్ధుడు చూపిన జ్ఞాన మార్గమే బౌద్ధమైంది. బుద్ధుడు నాలుగు సత్యాలను బోధించాడు. (1) జీవితం దుఃఖమయం, (2) దుఃఖానికి కారణం కోరిక, (3) కోరికను చంపుకుంటే దుఃఖం నశిస్తుంది, (4) అష్టాంగమార్గం అవలంబిస్తే కోరిక నశిస్తుంది.

బౌద్ధం ధర్మ సూత్రాలను సరళంగా ప్రవచించింది. కులభేద రహితంగా ప్రతీ మనిషి నిర్వాణ స్థితిని సాధించగలగడాన్ని ప్రోత్సహించింది. ఇది సామాన్య ప్రజలను విశేషంగా ఆకర్షించింది. మనిషి నైతిక వర్తన గురించి, అహింసా సిద్ధాంతం గురించి బుద్ధుడు చర్చించాడు. ధర్మం, సంఘాల గురించి విశేషంగా బోధించాడే తప్ప, దైవం

గురించి మాట్లాడలేదు. సంపూర్ణం అనుకొన్న దానిలో అప్పటి ప్రజలకు ఇదొక వెలితిగా కనిపించింది. రాను రాను, బుద్ధుని అనునాయులు ఆయన్నే దైవంగా పూజించసాగారు. బోధలకు ప్రాముఖ్యత తగ్గి, వ్యక్త్యారాధనకు ప్రాముఖ్యత పెచ్చింది. సంపద కలిగిన ప్రజల వితరణతో, ఆదరించిన రాజుల దానాలతో బౌద్ధ విహారాలు సంపదలతో నిండి ఉండేవి. బుద్ధుడు ప్రవచించిన నిరాడంబర జీవితానికి నీళ్ళొదిలి, బౌద్ధులు విలాస జీవితాలకు అలవాటు పడ్డారు. హిందూ మతంలో ఏ గుణాలనైతే బుద్ధుడు నిరసించాడో అవన్నీ బౌద్ధ మతంలోకి ప్రవేశించాయి. ఈ కాలంలో వివిధ హిందూ మత శాఖలు విస్తృతమయ్యాయ. బౌద్ధం క్షీణించడం, దేశందాటి భారత ఉపఖండంలో తన ఉనికిని కాపాడుకోడం మొదలైంది.

1.3 జైనం

భారతదేశంలోన అతి ప్రాచీనమైన మతాలలో జైనం ఒకటి. బుద్ధుడి కాలంలోనే జీవించిన వర్ధమాన మహావీరుడిద్వారా ఈ మతానికి దేశంలో ఆదరణ పెరిగింది. జైనం నాస్తిక మతం. మనిషి కర్మే మనిషిని నియంత్రిస్తుందని నమ్ముతారు జైనులు. కామ, క్రోధ, లోభ మోహాదులు కర్మకు కారణాలని, కర్మల ఫలితాలను అనుభవించడం కోసమే ఆత్మ అనేక జన్మలను ఎత్తుతుందని జినుల విశ్వాసం. కఠోరమైన నియమాలను పాటించి, పూర్వకర్మల పాపాలను నాశనం చేసుకున్నప్పుడు జీవుడు బంధ విముక్తుడవుతాడని, జనన మరణాల నుండి విముక్తి పొందడమే జీవిత లక్ష్యంగా భావించాలని మహావీరుడు బోధించాడు.

ప్రజలు జైన మతం వైపు ఆకర్షితులు కావడానికి కారణాలు బౌద్ధమత ఆవిర్భావానికి చెప్పుకొన్నవే. ఆ కాలంలో సముద్రతీరం వెంట వర్తక వ్యాపారాలు బాగాఅభివృద్ధి చెంది, వైశ్య సమూహాలు సంపదలతో వర్ధిల్లాయి. అయినా, సంఘంలో తగిన హోదా లభించకపోవడం వారిని అసంతృప్తికి గురి చేసింది. బౌద్ధం, జైనం ఇటువంటివారిని ఆకర్షించాయి. ఇటవంటివారికి సంఘంలో హోదాను కల్పించాయి. అలాగే సంఘంలోని ఇతర వర్ణాలవారుకూడా బౌద్ధ, జైనాలకు ఆకర్షితులయ్యారు.

ఇలా క్రీస్తుపూర్వం మూడవ శతాబ్దిలో దక్షిణ భారతదేశంలో అడుగుపెట్టిన జైనం, కొన్ని శతాబ్దాల పాటు ప్రజాదరణ పొందింది. దక్షిణ భారతదేశంలో భక్తి ఉద్యమంలో భాగంగా వృద్ధి పొందిన శైవ, వైష్ణవ శాఖల కారణంగా క్రీస్తు శకం ఏడో శతాబ్ది నుండి జైనం క్రమంగా క్షీణించింది. (Studies in South Indian Jainism:1922:66)

1.4 శైవం

ప్రకృతిలోని విలయ రూపానికి అధినాథుడు రుద్రుడని ఆర్యుల భావన. స్తుతుల ద్వారా, ప్రార్థనల ద్వారా రుద్రుడిని శాంతింపజేసి, తమను కాపాడమని చేసే ప్రార్థనలలో ఈ భావన స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది. ప్రకృతిలోని ఉగ్ర

స్వరూపాన్ని రుద్రునిగానూ, అదే రుద్రుడు ఆపదలు రాకుండా కాపాడిన వేళ– అతడి శాంత స్వరూపాన్ని– శివుడని కొలిచారు (శివం=మంగళం). శివుడిని పరదేవతగా కొలిచే మతం శైవంగా గుర్తింపబడింది. శైవ శాఖలలో పాశుపతం అత్యంత ప్రాచీనమైనది. ఇది కాక శైవంలో కాలాముఖ, కాపాలిక, తాంత్రిక... మొదలైన ఇతర శాఖలు ఉన్నాయి.

శైవంలో కర్మ ప్రధానమైన, భక్తి ప్రధానమైన రెండు మార్గాలూ కనిపిస్తాయి. కర్మ ప్రధానమైన శైవంలో వైదికాచారాలు, ఆచరణలు కనిపిస్తాయి. ఈ విభాగంలో శాఖలైన పాశుపత, కాలాముఖ శైవ శాఖలు తెలుగునాట వర్ధిల్లాయి. భక్తి ప్రధానమైన శైవం ముఖ్యంగా తమిళ దేశంలో భక్త్యుద్యమంలో భాగంగా వచ్చింది. ఈ మార్గంలోని భక్తులు కులభేదాలు పాటించరు. క్రీస్తు శకం ఆరో శతాబ్ది నుండి ఎనిమిదో శతాబ్ది వరకు తమిళ దేశంలో ప్రవర్తిల్లిన శివభక్తులను నయనార్లు లేక నయన్మార్లు అని పిలుస్తుంటారు. వీరు అరవై ముగ్గురు. వీరిని గురించి తమిళ ప్రబంధమైన పెరియపురాణంలో విస్తారమైన వర్ణనలున్నాయి. వీరిలో ముఖ్యులు అప్పర్ స్వామిగళ్, తిరుజ్ఞాన సంబంధర్, సుందరమూర్తి నాయనర్. వీరు ముగ్గురూ రచించిన శైవ వాఙ్మయానికి ‘తేవారం’ అని పేరు. ఈ ముగ్గురూ జైన బౌద్ధాలను నిరసించి, శివ భక్తిని ప్రచారం చేసి, శైవమత వ్యాప్తికి పాటుపడ్డారు.

1.5 వైష్ణవం

వేదకాలంలో సూర్యాంశగా కొలవబడ్డ విష్ణువు, వేదాంత (ఉపనిషత్తుల) కాలం నాటికి సమగ్ర స్వరూపాన్ని సంతరించుకుని త్రిమూర్తులలో ఒకడిగా, స్థితికారుడిగా, నారాయణుడిగా, వాసుదేవ కృష్ణుడిగా వివిధ రూపాలలో పూజలందుకున్నాడు. ‘సర్వ వ్యాపకుడైన భగవానుని’, ‘విష్ణు’ నామంతో పూజించారు.

విష్ణువును కొలిచేవారు వైష్ణవులుగా గుర్తించబడ్డారు, వారి మతం వైష్ణవం. వైష్ణవం సాత్త్విక మతంగా పేరు తెచ్చుకుంది. విష్ణు భక్తులను ‘భాగవతులు’ గా పిలవడం సంప్రదాయం.

1.6 అద్వైతం

శంకరాచార్యుల కాలం నాటికి అవైదిక మతాలైన బౌద్ధ, జైనాలతోపాటు, వైదిక మతాలైన వైష్ణవం, శైవం, శాక్తేయం, గాణాపత్యం, సౌరం, కౌమారం... ఇలా ఎన్నో మతాలు ఉనికిలో ఉండేవి. ప్రజలు తెగలుగా విడిపోయి దేవుని పేరుతో ఘర్షణలు పడుతుండేవారు. వైదిక ధర్మానికి ప్రాభవం తగ్గిన సమయం ఇది. ఈ సమయంలో ఆదిశంకరులు అద్వైత దర్శనాన్ని చూపిస్తూ, వేదాధ్యయనాన్ని, వేద ధర్మాన్ని పునః ప్రతిష్ఠాపించారు. అన్య దైవ దూషణను నిరసించారు. ‘అన్ని దైవాలు ఒక్కటే’, ‘పరబ్రహ్మకు వేరు వేరు రూపాలు’– అని బోధిస్తూ నిర్గుణోపాసనను ప్రతిపాదించారు. వైదిక–అవైదిక మతాల అలజడులు తగ్గించడంలో శంకరాచార్యుల వారి కృషి ప్రత్యేకంగా పేర్కొనదగింది.

“తత్వమసి” (‘ఆ బ్రహ్మనివి నీవే’) అన్న చాందోగ్యోపనిషత్‌లోని సూక్తి, అద్వైత సిద్ధాంతానికి మూలం. “బ్రహ్మ సత్యం జగన్మిథ్య, జీవో బ్రహ్మైవ నః పరః” – ‘బ్రహ్మమొక్కటే సత్యం. కనిపిస్తున్న జగత్తంతా మాయతో కూడుకున్నది.

మాయ పొరలు కప్పివేయడం వల్ల ఒక్కటే అయిన బ్రహ్మం వివిధ రూపాల్లో కనిపిస్తోంది. ఎప్పుడైతే అజ్ఞానం తొలగుతుందో, అప్పుడు తనలోనూ, జగత్తులోనూ నిండి ఉన్నదంతా ఒక్కటే బ్రహ్మమని తెలుస్తుంది' అని శంకరాచార్యులు ప్రబోధించారు.

అనంతర కాలంలో ఆదిశంకరుల ప్రబోధాలకు వక్రభాష్యాలు తీయబడ్డాయి. పండితులంతా 'అహం బ్రహ్మాస్మి' అన్న మాటలోని వాచ్యార్థాన్ని మాత్రమే గ్రహించి, తమకు తోచినదల్లా ధర్మమన్నట్టుగా ప్రవర్తించసాగారు. దీనకితోడు, అద్వైతంలో సహజంగా ఉన్న తర్కం, క్లిష్టత సామాన్య ప్రజానీకాన్ని ఆ మతానికి చేరువ చేయలేకపోయాయి. శంకరుల రచనలన్నీ సంస్కృతంలోనే ఉండి పండితవర్గపు చర్చలకు పరిమితమయ్యాయి. సామాన్యుడికి అద్వైత తత్త్వం పట్టుబడలేదు. ఇదే విషయాన్ని శ్రీ పుల్లెల శ్రీరామచంద్రుడు– "అద్వైత తత్త్వం అనేది అందరికీ అందుబాటులో ఉండేది కాదు. ఇది అత్యుత్తమమైన ఆధ్యాత్మిక స్థితిని చేరగల్గిన కొందరి కొరకు మాత్రమే ఉద్దిష్టమైనది." (ఉపనిషత్ సుధాలహరి: 2011:56) అని వివరించే ప్రయత్నం చేసారు.

"క్లేశోఽధికతరస్తేషామవ్యక్తాసక్తచేతసామ్।

అవ్యక్తా హి గతిర్దుఃఖం దేహవద్భి రవాప్యతే ॥' (భగవద్గీత: 12–5) 'సగుణోపాసనకన్న నిర్గుణోపాసన అత్యంత క్లిష్టమైంది; దేహాభిమానం కలవాళ్ళకు అవ్యక్తమైన ఆ నిర్గుణ బ్రహ్మ లభించడం కష్టసాధ్యం' – అని గీతాచార్యుడు పేర్కొన్నట్లు సామాన్య ప్రజలకు 'నిర్గుణాకారుడైన భగవదారాధన'పై గురి కుదరలేదు. అద్వైత వాదం, శంకరుని కాలం నాటి ఆశయమైన వైదిక సంస్కృతిని పునరుద్ధరించగలిగింది, సామాజిక ప్రశాంతత నెలకొల్పింది కాని, అధ్యాత్మికతకు ప్రధాన ఆశయమైన మానసిక ప్రశాంతత, జీవన సాఫల్య భావనలను సామాన్య ప్రజలకు ఇవ్వలేకపోయింది.

1.7 విశిష్టాద్వైతం

'విశిష్టమైన అద్వైత తత్త్వమే' విశిష్టాద్వైతమనబడుతోంది. ఎల్లప్పుడూ ప్రకృతి, జీవులతోకూడి ఉన్న పరమాత్మ ఒక్కడే అని దీని అర్థం. 'ఏకమేవ అద్వితీయమ్' అనే ఛాందోగ్యోపనిషత్లోని వాక్యం విశిష్టాద్వైతానికి మూలం. సాటి లేనిది ఈశ్వరుని శక్తి. ఆ ఈశ్వర శక్తికి– అంటే, 'పరమాత్మ'ను 'జీవాత్మ' శరణాగతి కోరి దానిలో ఐక్యం కావాలి అనేది విశిష్టాద్వైతంలోని ముఖ్యమైన సిద్ధాంతం. జీవాత్మకు పరమాత్మకు మధ్య గల సంబంధం 'శరీర–శరీరి' సంబంధం వంటిదని విశిష్టాద్వైతం బోధిస్తుంది.

ఇలా, భారతదేశంలో తొలి మతమైన వైదిక మతంలోని ఆచారాలను ఖండిస్తూ వెలుగు చూసిన బౌద్ధ, జైన... తదితర మతాల మధ్య విభేదాలను ఖండిస్తూ, అవైదిక మతాలను నిరసిస్తూ, వేద ప్రామాణ్యాన్ని తిరిగి నెలకొల్పుతూ అద్వైతం, అద్వైతాన్ని ఖండిస్తూ విశిష్టాద్వైతం ఆవిర్భవించాయి.

2. సైద్ధాంతిక నేపథ్యం

కర్మ (యజ్ఞ, యాగాలు), జ్ఞాన (ఉపనిషత్తులు) మార్గాల నుండి భక్తి మార్గం వైపు భారత సమాజం మళ్ళిన కాలంలో మొదటి దశ భక్తి ఉద్యమానిది.

14, 15 శతాబ్దులలో ఉత్తర భారతదేశంలో తలెత్తిన భక్తి ఉద్యమం, తమిళ దేశంలో 7-9 శతాబ్దాలలోనే మొదలయ్యింది. తమిళ దేశంలో సంగ యుగం నాటికే రామాయణ, భారతాది ఇతిహాసాలు, పురాణాలు, వేద సంస్కృతి నిలదొక్కుకున్నాయి. గ్రామ దేవతారాధనతో పాటుగా, వైదిక దేవతలైన శివ, విష్ణు, ఇంద్ర, సూర్య, వరుణుల ఆరాధనకూడా సాగుతుండేది (A History of South India:1961: 422, 423). ఇలా ఘర్షణ రహితంగా, గ్రామదేవత సంస్కృతి, వైదిక సంస్కృతి సమాంతరంగా ఆదరింపబడుతున్న సమయంలో, మొదట జైనం, ఆ పై బౌద్ధం దక్షిణ భారతదేశంలోకి ప్రవేశించాయి.

బౌద్ధ జైన మతాలు ప్రవచించిన అహింస, నియమబద్ధ జీవనం, కులభేదరాహిత్యం సామాన్యులను ఆకర్షించింది. క్రమంగా బౌద్ధం, జైనం రెండవ శతాబ్దికల్లా దక్షిణ భారతదేశంలో బాగా నిలదొక్కుకున్నాయి. ఈ కాలంలో బౌద్ధ, జైనాలు బాగా వర్ధిల్లినట్టుగా *మణిమేకలై, సిలప్పదికారం, జీవక చింతామణి* మొదలయిన గ్రంథాలు సాక్ష్యం చెబుతాయి. రాజాశ్రయంవల్ల ఆయా మతాలు మరింతగా వృద్ధి చెందాయి. కాలక్రమేణా, ఈ అవైదిక మతాలు పరమత సహనాన్ని విడిచిపెట్టి, రాజుల ప్రాపకంలో దౌర్జన్యపూరితంగా వ్యవహరించడం మొదలుపెట్టాయి. మొదట సాత్త్విక మతాలుగా ప్రారంభమైన ఈ మతాలు తరువాత ఎన్నో మార్పులకు లోనయ్యాయి. బౌద్ధ శ్రమణులు నైతిక విలువలు కోల్పోవడం, తాంత్రిక ఆచారాలు... మొదలైన కారణాల వల్ల బౌద్ధం క్షీణించసాగింది. కఠిన ఆచారాలు సామాన్యులను జైన మతానికి దూరం చేయసాగాయి.

తొలుత బౌద్ధ జైనాల తాకిడికి వెనకబడిన వైదిక మతం, ఆయా మతాల ప్రాబల్యం తగ్గుముఖం పట్టడంతో తిరిగి పుంజుకునే ప్రయత్నం చేసింది. బౌద్ధ, జైన మతాల సర్వ మానవ సమానత్వం, వర్ణ తిరస్కారం, సామాన్య జీవన విధానం... హిందూ సంస్కర్తలను ఆకర్షించాయి. ఫలితంగా, సరళీకృత రూపాలతో వైదిక మత శాఖలు తమను తాము పునరావిష్కరించుకున్నాయి. బౌద్ధ జైనాలకు ప్రత్యామ్నాయంగా కులభేద రహితమైన భక్తి మార్గాన్ని చూపించాయి. బౌద్ధజైనాలు జనబాహుళ్యాన్ని ఆకర్షించడానికి మరో కారణం సామాన్యుడికి అర్థమయ్యే భాష. అందుకు అనువైన సాహిత్యాన్ని వారు సృష్టించుకోవడం. ఈ పంథాలోనే, వైదిక దేవతలపై దేశీయ భాషలలో గేయరచనలు చేశారు భక్త కవులు. శైవ భక్తులైన నాయనార్లు భక్తి ప్రధానమైన గేయాలతో శైవానికి ఊపిరులూదారు. అలాగే ఆళ్వార్లు తమ పాశురాలతో వైష్ణవ మతోత్థానానికి దోహదం చేశారు.

ఈ భక్త కవులు వైదిక మతాన్ని పూర్తిగా అనుసరించలేదు. అలాని పూర్తిగా తిరస్కరించనూలేదు. మధ్యే మార్గాన్ని ఆవిష్కరించుకున్నారు. వైదిక సాహిత్యంలోని శివ, విష్ణు లీలలను తెలిపే గాథలను మాత్రమే తీసుకుంటూ, వాటికి ప్రచారం కల్పిస్తూ, వర్ణాతీతంగా ప్రజలనందరినీ కలుపుకుపోయే ప్రయత్నం చేశారు. అదే సమయంలో బౌద్ధ, జైనాలను తీవ్రంగా నిరసించారు.

బౌద్ధజైనాలు ప్రచారం చేసిన నాస్తిక, నిరాశావాద భావాలు అలుముకున్న వాతావరణంలో, మహిమాన్విత గాథలతో, దివ్యమంగళ స్వరూప వర్ణనలతో కూడిన సరసభరితమైన గీతాలతో సామాన్యులకు చేరవయ్యారు భక్తకవులు. సామాన్యులు మళ్ళీ ఆస్తిక మతాల వైపుకు మళ్ళడానికి శివ భక్తులైన నాయనార్లు, విష్ణు భక్తులైన ఆళ్వార్లు ప్రధాన కారణమయ్యారు. ఈ భక్త్యుద్యమం ఫలితంగా ఎన్నో దేవాలయాలు వెలిసాయి. ఆయా దేవాలయాల వైభవాలు, మూలవిరాట్టుల మహిమలను స్తుతిస్తూ ఎంతో సాహిత్యం వెలుగు చూసింది. ఇది సామాన్యులను విశేషంగా ఆకట్టుకొంది. శంకరాచార్యులు ప్రచారం చేసిన నిరాకారోపాసనకు భిన్నంగా, సగుణోపాసన, సగుణారాధన ప్రాచుర్యాన్ని సంపాదించుకొన్నాయి.

అంతవరకు వ్యవస్థాగతమైన భక్తి, భక్త్యుద్యమంతో వ్యక్తినిష్ఠమైంది. భగవంతుడు భక్తునికి మరింత చేరువయ్యాడు. ఏకేశ్వరోపాశన భక్త్యుద్యమంలో ప్రధానమైన లక్షణంగా నిలిచింది. వైదిక ఛాయలు కలిగి ఉంటూనే దేశీయ స్పర్శ కలిగి ఉండడం దీనిలోని ప్రత్యేకత.

భక్తి మార్గం భక్తులకు గొప్ప స్వేచ్ఛను ఇచ్చింది. ఎవరికి నచ్చిన రీతిలో వారు తమ దైవాన్ని కొలుచుకున్నారు. ఒకరు పుష్పాలతో పూజిస్తే, మరొకరు భక్తిగీతాలతో అర్చించారు. ఒకరు ఆలయం కట్టిస్తే, మరొకరు భగవంతునితో తాదాత్మ్యం చెంది పరవశించారు. ఒకరు భగవంతుని ఆత్మోద్ధారకుడిగా భావించి సేవిస్తే, మరొకరు ప్రాణనాథుడిగా తలచుకుని పులకరించారు. అందుకే భక్తి మార్గం సామాన్య ప్రజలను అంతగా ఆకట్టుకుంది. ఇందుకు ప్రత్యేకమైన విధి విధానాలు అవసరం లేదు, జ్ఞాన వైరాగ్యాలతో, కర్మాది విధులతో పని లేదు. భక్తికి శుద్ధాంతఃకరణం ఉంటే చాలు. భక్తి మార్గం సన్యసించమని ప్రబోధించదు. గృహస్థ జీవితం గడుపుతూనే భగవంతుని చేరే మార్గాన్ని సూచిస్తుంది. ఈ ప్రపంచంలో ఉంటూనే దానికి దూరంగా ఉండటం, కర్మలు చేస్తూనే కర్మ ఫల త్యాగం చేయడం దీని ప్రధాన లక్షణాలు.

భక్తి ఉద్యమ కాలంలో విష్ణు భక్తితో ఎన్నో పాశురాలు రచించారు ఆళ్వారులు. వీరు మూడో శతాబ్ది నుండి తొమ్మిదోశతాబ్ది దాకా కనిపిస్తున్నా, ఎక్కువమంది భక్తి ఉద్యమ కాలమైన 7–9 శతాబ్దులకు చెందినవారు. విశిష్టాద్వైత మతానికి ఆళ్వారులు, ఆచార్యులు మూలస్తంభాలు. ఆళ్వారుల భక్తి గీతాలు, ఆచార్యుల సిద్ధాంత గ్రంథాలు విశిష్టాద్వైతానికి జీవనాడులు. ఆళ్వారులు విష్ణు భక్తులు. విష్ణువును మాత్రమే కీర్తించినవారు. భగవంతుని కల్యాణగుణానుభవాన్నే నిరంతరం గానం చేసినవారు.

"యద్యద్విభూతి మత్సత్త్వం శ్రీ మదూర్జితమేవవా।

త త్తదే వావగచ్ఛ త్వం మమ తేజోంశసంభవమ్॥" (భగవద్గీత:10:41) 'ఐశ్వర్య యుక్తమైన, కాంతి యుక్తమైన మరియు శక్తి యుక్తమైన వస్తువులు తన తేజస్సు యొక్క అంశలే' అని గీతాచార్యుడు చెప్పినట్లుగా విష్ణుమూర్తి అంశలైన ఆయన వస్తు వాహన సంచయమే వైష్ణవ వ్యాప్తి కోసం ఆళ్వార్లుగా జన్మించాయని వైష్ణవుల నమ్మకం. ఈ ఆళ్వార్లు పన్నెండుగురు. వారు–

1. పొయ్ గై ఆళ్వారు 2. భూతత్తాళ్వారు 3. పేయాళ్వారు 4. తిరుమళిశై ఆళ్వారు 5. తిరుప్పాణాళ్వారు 6. తొండరడిప్పొడి ఆళ్వారు 7. తిరుమంగై ఆళ్వారు 8. కులశేఖరాళ్వారు 9. పెరియాళ్వారు 10. ఆండాళ్ 11. నమ్మాళ్వారు 12. మధురకవి

ఆళ్వార్ల రచనలలో సమకాలీన అంశాల ప్రస్తావనను బట్టి వారు సుమారుగా 3–9 శతాబ్దుల మధ్యవారని పరిశోధకులు తేల్చారు (Early History of Vaishnavism:1920:89). వీరిలో అన్ని వర్ణాల వారూ ఉన్నారు. వీరి నాలుగువేల పాశురాల సంకలనాన్ని *నాలాయిర దివ్య ప్రబంధ*మని అంటారు. ఈ నాలాయిర దివ్య ప్రబంధాన్ని ద్రావిడ వేదంగా ప్రస్తుతిస్తారు. ఈ నాలాయిర దివ్య ప్రబంధ గేయాలు అనంతర కాలంలో వైష్ణవుల నిత్య పారాయణలో భాగమయ్యాయి. శ్రీవైష్ణవానికి సైద్ధాంతిక భూమికను ఇచ్చాయి. వీటి ఆదారంగానే యామునాచార్యుడు, రామానుజుడు మొదలగు ఆచార్యులు శ్రీవైష్ణవ సిద్ధాంతాలను ఏర్పరిచారు.

ఆళ్వార్లు ప్రబోధించిన విష్ణు భక్తికి శాస్త్రీయతను జోడించి, శ్రీవైష్ణవానికి మతంగా ప్రాచుర్యం కల్పించారు ఆచార్యులు. నాథమునులు, ఆళ్వార్ల నాలాయిర దివ్య ప్రబంధ గేయాలను సంకలన పరిచి, శ్రీవైష్ణవులకు నిత్య పారాయణ గ్రంథాలను అందించారు. శ్రీవైష్ణవ సిద్ధాంతాలకు తొలి రూపం కల్పించినది యామునాచార్యుడు. శ్రీరంగంలో విశిష్టాద్వైతమతాన్ని స్థాపించిన యామునాచార్యుడు ఎంతోమంది ఉద్దండులైన శిష్యులను తయారుచేశాడు. రామానుజాచార్యుడిని తన తరువాతి ఆచార్యుడిగా నియమించాడు. విశిష్టాద్వైత మత ప్రచారంలో రామానుజాచార్యులు కృషి నిరుపమానం. ప్రస్థానత్రయమైన బ్రహ్మసూత్రాలు, భగవద్గీత, ఉపనిషత్తులకు విశిష్టాద్వైత తత్త్వానుసారంగా శ్రీభాష్యం రచించడమే కాక, కులమత రహితంగా శ్రీవైష్ణవాన్ని అభివృద్ధి చెందించిన ఘనత రామానుజునిదే.

ఈ విధంగా తొలుత ఆళ్వారులు, పిదప ఆచార్యులు కలిసి విశిష్టాద్వైతానికి బలమైన సైద్ధాంతిక, భూమికను అందించారు. ఈ పునాదులపై వేదాంతదేశికులు, పిళ్ళై లోకాచార్యులు మొదలైన ఎందరో గురువులు శ్రీవైష్ణవాన్ని ముందుకు తీసుకువెళ్ళారు. వేదాంతదేశికుని ప్రశిష్యులైన శ్రీనివాసాచార్యులు, శఠగోపయతి అన్న పేరుతో అన్నమయ్యకు విశిష్టాద్వైతంలో గురువై, విశిష్టాద్వైత వేదాంతాలను బోధించారు. ఆ విశిష్టాద్వైత సిద్ధాంతాల ప్రభావంతోనే అన్నమయ్య కొన్ని వేల కీర్తనలను రచించాడు. విశిష్టాద్వైత తత్త్వ నిరూపణకు అన్నమయ్య రచించిన ప్రతి సంకీర్తనా ఒక గీటు రాయిగా నిలుస్తుంది.

ఉపయుక్తగ్రంథసూచి

తెలుగు:

1. ఆనందమూర్తి, వేటూరి. 1986. *వైష్ణవాంధ్ర వాఙ్మయం.* హైదరాబాదు: ప్రభాకర ప్రచురణము.
2. తిరువేంగళనాథుడు, తాళ్ళపాక. 2001. *శ్రీ తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యుల జీవితచరిత్రము.* తిరుపతి: తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు.

3. రాఘవయ్య, తిరువాయిపాటి. 2016. *శ్రీ రామానుజ దివ్య వైభవం*. తిరుపతి: తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు.
4. రాధాకృష్ణశర్మ, చల్లా. 1976. *తమిళ సాహిత్య చరిత్ర*. హైదరాబాదు: ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ.
5. రంగనాథాచార్యులు, కె.కె. 1981. *తెలుగు సాహిత్యం – మరో చూపు*. హైదరాబాదు: ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు.
6. లక్ష్మీ నరసింహశాస్త్రి, మల్లాది. 1990. *శ్రీభగవద్గీత* (తాత్పర్యముతో). రాజమండ్రి: గొల్లపూడి వీరాస్వామి సన్.
7. శ్రీరామచంద్రుడు, పుల్లెల, ఇతరులు. 2011. *ఉపనిషత్ సుధాలహరి*. హైదరాబాదు: యువభారతి.

English:

1. Bhandarkar, R.G. 1913. *Vaisnavism, Saivism and minor religious systems*. Strassburg :Karl J. Trübner.
2. Eliot, Charles. 1957. *Hinduism and Buddhism*. London: Routledge & Kegan Paul Ltd.
3. Goyal.S.R. 1984. *A Religious History of Ancient India (upto c.1200 A.D.)*. Meerut: Kusumanjali Prakashan.
4. Jagadeesan, N. 1989. *Collected papers on Tamil Vaishnavism*. Madhurai: Ennes Publications.
5. Krishnaswami, Aiyangar. 1920. *Early History of Vaishnavism in South India*. Madras: The Oxford University Press.
6. Monier Williams. 1883. *Religious Thought and Life in India – Vedism, Brahmanism and Hinduism*. London: Oxford.
7. Nilakanta Sastri, K.A.. 1961. *A History of South India : from prehistoric times to the Fall of Vijayanagar*. Madras: Oxford University Press.
8. Ramaswami Ayyangar, M.S. and B Seshagiri Rao. 1922. *Studies in South Indian Jainism*. Madras: Premier Press.
9. Rapson, E.J. 1916. *Ancient India: From the earliest times to the first century A.D*. London: Cambridge University Press.
10. Sadarangani, Neeti M. 2004. *Bhakti Poetry in Medieval India: Its Inception, Cultural Encounter and Impact*. New Delhi: Sarup & Sons.

Thesis

1. Lakshmi, A, 1994. *Bhakti movement and temple development in tamil country from 6th century A D to 10th century A D.* University of Madras.

WWW:

1. http://www.andhrabharati.com/
2. http://ebooks.tirumala.org/

3. https://archive.org/details/digitallibraryindia
4. http://www.patheos.com/
5. http://www.ancient.eu/
6. https://te.wikipedia.org/wiki/
7. http://shodhganga.inflibnet.ac.in/

*****